

Flere årsaker til reisetrombose

Andre forhold enn at vi sitter stille kan forklare tromboserisikoen. Det viser en nederlandsk studie.

Studien omfattet 71 friske, unge mennesker, hvorav 30 hadde faktor V Leiden-mutasjon og/eller brukte p-piller. Deltakerne fikk signifikant koagulasjonsaktivering etter en flytur på åtte timer. Det skjedde ikke når de hadde sittet stille og sett film like lenge eller etter vanlige daglige gjøremål (1). Resultatene var dermed kontrollert for effekten av immobilisering og døgnrytme. Det lave trykket og oksygenivået i flykabinen er trolig årsaken til den økte tromboserisikoen, mener forfatterne.

– Den økte risikoen for venøs reisetrombose har sannsynligvis flere årsaker. Det lave lufttrykket i kabinen gir en hypobar hypoksi. Andre risikofaktorer er trombofili, f.eks. faktor V Leiden-mutasjon, kreftsykdom, kirurgisk inngrep 4–6 uker tidligere og østrogenbehandling. Vi mener også at ugunstig sittstilling og dehydrering spiller en rolle. Kontrollgruppen som så film, burde ha sittet i en flykabin på bakken! sier overlege Bjørn Bendz ved Hjertemedisinsk avdeling, Rikshospitalet.

– Resultatene bekrefter våre funn fra høydehuset i Trysil (2). Forfatterne viser

Risikoen for tromboembolisk sykdom er 2–4-doblet etter lengre flyturer. Foto Cornelius Poppe/SCANPIX

i tillegg at kvinner med faktor V Leiden-mutasjon som bruker p-piller er de som får høyest koagulasjonsaktivering. Disse frarådes å bruke p-piller. Hvis de likevel gjør det, bør de få lavmolekylært heparin som reiseprofylakse, sier Bendz.

Ragnhild Ørstavik
ragnhild.orstavik@fhi.no
Tidsskriftet

Litteratur

1. Schreijer AJ, Cannegieter SC, Meijers JC et al. Activation of coagulation system during air travel: a crossover study. *Lancet* 2006; 367: 832–8.
2. Bendz B, Rostrup M, Sevre K et al. Association between acute hypobaric hypoxia and activation of coagulation in human beings. *Lancet* 2000; 356: 1657–8.

Soldater sliter etter å ha vært i Irak

Nesten én av fem amerikanske soldater som har tjenestegjort i Irak, rapporterer om mentale helseproblemer etter hjemkomst.

Alle som hadde tjenestegjort i Irak (222 000), Afghanistan (16 000) eller andre steder (65 000) fylte ved hjemkomsten ut et spørreskjema om helseforhold (1). Studien pågikk over en ettårsperiode (2003–04).

19 % av soldatene som hadde tjenestegjort i Irak, rapporterte om psykiske problemer. De tilsvarende tallene for dem som hadde vært i Afghanistan eller andre steder var henholdsvis 11 % og 9 %. I løpet av det første året etter hjemkomst hadde 35 % av Irak-soldatene vært til minst én psykiatrisk konsultasjon for plagene.

– Dette er svært høye tall, både når det gjelder forekomst av mentale problemer og bruk av behandlingstjenester for slike plager, sier Lars Mehlum, professor i psykiatri ved Universitetet i Oslo. – Irak-soldatene hadde i større grad enn de øvrige vært involvert i kamphandlinger, vært i livsfare og utsatt for belastende inntrykk som å være

vitne til at mennesker dør eller kommer til skade. Det ble påvist en direkte sammenheng mellom disse belastningene, psykiske reaksjoner og tilbøyelighet til å søke psykiatrisk behandling, sier Mehlum.

– Vi kan spekulere på hvilke slitasje-effekter en stadig mer upopulær krig kan ha gitt disse soldatene. Mangel på mening og tro på oppdraget er en kjent risikofaktor for psykiske skadevirkninger hos militært personell.

Det er positivt at amerikanerne har etablert et så omfattende og tilsynelatende effektivt screeningsystem for dem som vender hjem fra krigssoner. Det er også positivt at så mange fikk hjelp. Det norske forsvaret kan kanskje ha noe å lære av disse erfaringene, særlig når det gjelder henvisningsrutiner og behandlingsskapasitet, sier Mehlum.

Erlend Hem
erlend.hem@medisin.uio.no
Tidsskriftet

Litteratur

1. Hoge CW, Auchterlonie JL, Milliken CS. Mental health problems, use of mental health services, and attrition from military service after returning from deployment to Iraq or Afghanistan. *JAMA* 2006; 295: 1023–32.

Selvmoedsatferd ved bruk av antidepressiver

Bruk av antidepressive medikamenter hos barn og unge gir en moderat økt risiko for suicidalitet. Det viser en metaanalyse av 23 randomiserte, placebokontrollerte studier (*Arch Gen Psychiatry* 2006; 63: 332–9). Det forekom ingen dødsfall blant de over 4 500 deltakerne, og begrepet «suicidalitet» inkluderte både forsøk og tanker om selvmord.

I to av tre studier hadde pasientene alvorlig depresjon, i de andre ulike andre psykiatriske diagnoser. Risikoen for suicidalitet var økt med 60–100 %, avhengig av gruppe og analysemetode.

Mosjon mot svangerskapsdiabetes

Svangerskapsdiabetes rammer 4–7 % av alle gravide, og det er en økende forekomst i vestlige land. Tilstanden er forbundet med økt sykkelighet i svangerskapet og markert økt risiko for senere utvikling av type 2-diabetes.

Resultater fra The Nurses' Health Study viser at regelmessig fysisk aktivitet før graviditeten kan forebygge sykdommen (*Arch Intern Med* 2006; 166: 543–8). Den prospektive studien inkluderte nesten 20 000 kvinner som fødte barn i 1990-årene. Både hard fysisk aktivitet og regelmessige spaserter reduserte risikoen i størrelsesorden 20–30 % i forhold til lavt aktivitetsnivå. I undersøkelsen ble det også dokumentert hvor mye kvinnene satt stille. Mange timer TV-titting per uke var forbundet med økt risiko for senere svangerskapsdiabetes.

Bruk av steroider til intensivpasienter

Bruk av kortikosteroider til intensiv- og traumepasienter har vært diskutert i flere tiår. Nå ser man en trend mot at preparatene anvendes oftere, bl.a. fordi man har bedre muligheter til å forebygge infeksjoner.

Men resultatene fra en retrospektiv studie tyder på at disse midlene kanskje fører til økt dødelighet (*Arch Surg* 2006; 141: 145–9). Forskere gjennomgikk journalene til 100 pasienter med brannskader som hadde fått behandling med kortikosteroider, og sammenliknet disse med 100 kontrollpasienter. Risikoen for pneumoni og bakteriemi økte signifikant med en faktor på omkring 2,5, justert for andre forhold, ved bruk av kortikosteroider. Odds-ratio for dødelighet var 1,9 (95 % KI 0,8–4,4).